

УДК 631.3:631.152.3:338.439.5

КЛИМЕНКО Михайло,
аспірант Національної наукової
сільськогосподарської бібліотеки НААН
(м. Київ, Україна)

klymenko_mike@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9844-5328>

ВНЕСОК ДУБЛЯНСЬКОЇ ВИПРОБУВАЛЬНОЇ СТАНЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ МАШИН І ЗНАРЯДЬ У РОЗВИТОК ЗЕМЛЕРОБСЬКОЇ МЕХАНІКИ (1874-1879)

У статті окреслено засади функціонування Дублянської випробувальної станції сільськогосподарських машин і знарядь у 1874–1879 рр., яка стала випробувальним осередком на українських землях у складі Австро-Угорщини. Основна увага приділена аналізу ролі професора Томаша Рильського як ініціатора і безпосереднього керівника цієї інституції. Розкрито зміст і структуру технічних звітів про випробування машин, подано характеристику їхнього наукового рівня, об'єктивності та практичної значущості.

Метою статті є аналіз діяльності Дублянської випробувальної станції сільськогосподарських машин і знарядь у 1874–1879 рр. з особливою увагою до змісту та методології звітів про її діяльність, характеру взаємодії з машинобудівними підприємствами, ролі станції у стандартизації технічних вимог до сільськогосподарської техніки.

Особливу увагу приділено принципам оцінювання сільськогосподарських машин (жниварок, плугів, січкарень) у реальних польових умовах, процесу адаптації імпортованих зразків до особливостей ґрунтів Галичини, а також обґрунтування технічних недоліків і переваг окремих моделей сільськогосподарських машин та знарядь.

Методологічну основу дослідження складають принципи історизму, об'єктивності у поєднанні із застосуванням методів узагальнення, контент-аналізу звітів про діяльність випробувального осередку у Дублянах. Використано також загальнонауковий, міждисциплінарний, проблемно-хронологічний методи.

Наголошуємо на важливій інституційній ролі станції як посередника між аграріями та виробниками машин. Випробування сприяли не лише підвищенню якості техніки, а й започаткували процес її стандартизації, сформували вимоги

до конструкторських рішень. Розкрито взаємозв'язок станції з виробниками, які враховували зауваження, вдосконалювали продукцію і налагоджували діалог з науковцями. Дублянська станція, не зважаючи на короткий період існування, виконала важливу місію у становленні землеробської механіки як науки, поширенні технічної культури в аграрному середовищі та розвитку фахової експертизи сільськогосподарської техніки.

Ключові слова: *рільнича механіка, випробування землеробських машин, аналіз будови сільськогосподарських машин, випробувальна станція сільськогосподарських машин і знарядь, Томаш Рильський.*

THE CONTRIBUTION OF THE DUBLIANY TEST STATION OF AGRICULTURAL MACHINERY AND IMPLEMENTS TO THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL MECHANICS IN 1874-1879

The article outlines the principles of functioning of the Dubliany Testing Station of Agricultural Machinery and Implements in 1874-1879, which became a testing centre on the Ukrainian lands within the Austro-Hungarian Empire. The main attention is paid to the analysis of the role of Professor Tomasz Rylski as the initiator and direct leader of this institution. The content and structure of technical reports on machine tests are revealed, and their scientific level, objectivity and practical significance are described.

The purpose of the article is to analyse the activities of the Dubliany Agricultural Machinery and Implements Testing Station in 1874-1879, with a particular focus on the content and methodology of reports on its activities, the nature of interaction with machine-building enterprises, and the role of the station in standardising technical requirements for agricultural machinery.

Particular attention is paid to the principles of evaluation of agricultural machinery (reapers, ploughs, choppers) in real field conditions, the process of adapting imported models to the peculiarities of the soil of Galicia, and the justification of technical disadvantages and advantages of individual models of agricultural machinery and implements.

The methodological basis of the study is based on the principles of historicism and objectivity, combined with the use of generalisation and content analysis of reports on the activities of the Dubliany test centre. We also used general scientific, interdisciplinary, problematic and chronological methods.

We emphasise the important institutional role of the station as an intermediary between farmers and machine manufacturers. The tests contributed not only to improving the quality of machinery, but also initiated the process of its standardisation and formed requirements for design solutions. The station's relationship with the manufacturers was revealed, who took into account the comments, improved their products and established a dialogue with scientists. Despite the short period of its existence, the Dubliany station fulfilled an important mission in the formation of

agricultural mechanics as a science, the spread of technical culture in the agricultural environment and the development of professional expertise in agricultural machinery.

Keywords: *agricultural mechanics, testing of agricultural machinery, analysis of the structure of agricultural machinery, testing station of agricultural machinery and implements, Tomasz Rylski.*

Постановка проблеми. У другій половині XIX ст. на теренах Королівства Галичини та Володимирії, що у той час входило до складу спочатку Австрійської, а потім Австро-Угорської імперій, відбувалися активні процеси модернізації сільського господарства. Згадані зміни передбачали не лише впровадження нових знарядь праці, а й наукове обґрунтування їх ефективності. У цьому контексті випробувальна станція сільськогосподарських машин та знарядь у Дублянах відіграла ключову роль як експериментальний осередок для оцінки якості технічних удосконалень та економічної ефективності техніки.

Відсутність чітких стандартів виготовлення сільськогосподарської техніки, обмежений доступ до сучасних матеріалів, як-от загартована сталь, а також неврегульованість процесу випробувань створювали перешкоди для впровадження інновацій. Друга половина XIX ст. – період, коли відбувалося зародження системи машиновипробувань на українських землях. І саме діяльність перших випробувальних станцій землеробських машин та знарядь створила підґрунтя для формування сучасних принципів тестування техніки. У зв'язку з цим виникає необхідність проведення історико-технічного аналізу діяльності випробувальної станції як інституції, що поєднувала аграрну практику, прикладну інженерію та зародкову стандартизацію в умовах аграрної периферії Австро-Угорщини, з акцентом на методологію оцінювання техніки, форми взаємодії з виробниками та вплив на модернізацію сільськогосподарських машин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історична ретроспектива розвитку машиновипробувальної справи на теренах нашої держави розглядалася

багатьма дослідниками. Проте більшість згаданих розвідок стосуються українських земель, що перебували у складі Російської імперії. Становлення системи випробувань сільськогосподарських машин та знарядь на західноукраїнських землях, особливо у другій половині XIX ст., в українській історіографії висвітлено фрагментарно. Зокрема, у праці В. Вергунова міститься системний аналіз розвитку аграрної дослідної справи, зокрема рільничого машинознавства, і вона корисна для розуміння загальних принципів її становлення. Проте, як зазначає сам автор «...системно не розглядалася історія існування аграрного дослідництва, притаманного Буковині, Закарпаттю та Галичині» [2, с. 59]. Потрібно згадати працю О. Вісин [3], котра розглядає питання розвитку випробувальної справи у Галичині на зламі XIX–XX ст. Проте авторка лише фрагментарно описує становлення випробувальної станції землеробських машин при рільничій школі Дублян.

Зокрема, Д. Войтюк у праці «Зародження сільськогосподарського машинобудування в Україні», простежуючи генезу аграрного машинобудування, частково розглядає українські території, що входили на той час до Австро-Угорщини. Дослідження дає змогу розширити уявлення про стан рільничого машинознавства у досліджуваній період [4]. Ще однією працею, що пояснює етапи розвитку сільськогосподарського машинобудування в Україні, є стаття І. Анненкова [1], в якій проведено періодизацію історичного поступу вітчизняного сільськогосподарського машинобудування. Зокрема, цінними є висновки вченого про стан виробництва сільгоспзнарядь у досліджуваній період, принципи насичення ринку аграрною технікою, відсутність власного наукового забезпечення українського агропромислового машинобудування у кінці XIX ст. Не менш важливе значення мають розвідки про становлення і розвиток системи машиновипробувань в Україні [7–9]. Відомості, що містяться

у цих роботах, допомогли зрозуміти процес формування і еволюції науково-технічних та методичних основ випробувань сільськогосподарських машин.

Метою статті є аналіз діяльності Дублянської випробувальної станції сільськогосподарських машин і знарядь у 1874–1879 рр., з особливою увагою до змісту та методології звітів про її діяльність, характеру взаємодії з машинобудівними підприємствами, ролі станції у стандартизації технічних вимог до сільськогосподарської техніки.

Виклад основного матеріалу. У другій половині ХІХ ст. стрімкий розвиток сільського господарства Галичини вимагав удосконалення знарядь праці. У цих умовах створення у Дублянах випробувальної станції сільськогосподарських машин і знарядь, тісно пов'язаної з Рільничою школою (майбутньою академією), стало важливим кроком. Ця установа не лише здійснювала випробування техніки, а й формувала вимоги до її конструкції, проводила незалежну оцінку якості та впливала на стандарти й очікування аграріїв. Саме професор Томаш Рильський виступив ініціатором створення цієї випробувальної станції сільськогосподарських машин і знарядь. Вона була заснована в Дублянах при рільничій школі, яка вже тоді мала потужну освітню й технічну базу [6]. У липні 1874 р. в журналі «Rolnik» з'явилося офіційне оголошення про початок її діяльності, а вже у вересні Т. Рильський опублікував обґрунтування необхідності створення такої установи. Вчений розглядав станцію як посередника між виробниками техніки та фермерами, що дозволяло б об'єктивно оцінювати машини з огляду на їхню відповідність аграрним умовам. За п'ять років роботи (1874–1879 рр.) станція провела ряд випробувань, опублікувавши десять звітів.

Завдяки міждисциплінарному підходу, поєднанню технічних знань з агрономією, станція стала зразковим науково-практичним осередком. Незважаючи на припинення її роботи через фінансові труднощі, ідея

Т. Рильського заклала основи вітчизняної аграрної технічної експертизи, сприяла розвитку машинознавства та зміцненню відповідальності виробників за якість сільськогосподарської техніки [5].

Аналіз звітів, підготовлених під керівництвом професора Т. Рильського, засвідчує високий рівень технічного мислення, прагнення до стандартизації конструкцій, а також спроби адаптації іноземних технічних рішень до місцевих умов експлуатації. У той же час звіти демонструють суперечності між технічними можливостями виробників машин, умовами експлуатації у реальному господарстві й технічними вимогами, що висувалися випробувальною станцією.

Уже у перших звітах [12] прослідковується закладення науково-експериментального підходу. Станція аналізувала роботу машин в реальних польових умовах та давала детальні технічні оцінки. Зокрема, у звіті за 1874 р. наголошувалося, що жниварки мають особливе значення серед сільськогосподарських машин, проте ефективність їх застосування викликає суперечливі думки серед аграріїв. Описано, що за останнє десятиліття конструкції жниварок значно вдосконалилися: вони стали простішими в експлуатації та ширше використовуються, хоч все ще не задовольняють усіх потреб господарств. Разом із цим вказувалося на певні обмеження, зокрема, той факт, що навіть найкращі машини не можуть замінити косу чи серп на нерівних полях чи кам'янистих ґрунтах. Випробування показали, що вибір оптимальної жниварки завжди індивідуальний і залежить від типу ґрунту, рельєфу, наявності тягової сили (коней) та кваліфікації обслуговуючого персоналу.

Варто зазначити, що першочергово там проводилися польові тести жниварок. На початку випробувального сезону на станцію надійшло кілька моделей від локальних представництв: львівської фірми Зелішина – «Champion» та «Ceres Burdik», фірми Віхера і Кермана (також у Львові) – «Johnston Harvester»

і «John Storia». Випробування розпочалися у серпні 1874 р. на стерні озимої пшениці та вівсі. У цих умовах з'ясувалося, що «Ceres Burdik» через часті поломки граблів не витримує навантаження, тому була знята з випробувань. Інші три машини успішно скошували близько 20 моргів (близько 12 га) пшениці та 6 моргів (близько 3,6 га) вівса. Працівники станції звернули увагу на складні умови випробувань: поле з густим, частково полеглим зерном на горбистій ділянці та овес, змішаний з травою, що ускладнювало роботу машин. Дійшли цікавих висновків: вівсяні поля, особливо після дощу, були особливо важкими для збирання через м'якість соломи, машини з високою швидкістю руху ножів працювали з ними значно краще, ніж жнивarki з традиційною швидкістю ножів. Щодо якості роботи, звіт станції констатує: «Ceres» виявилася конструктивно надлегкою, її швидкі поломки і зношування виявили конструктивні вади, тоді як «Champion», «Johnston Harvester» і «John Storia» виконували основні завдання на належному рівні. Узагальнюючи результати, Т. Рильський зробив акцент на важливості об'єктивної фахової оцінки: детальна експертна аналітика технічних характеристик та якості роботи машини вважалася кориснішою за формальні рейтинги чи популярність моделі. Висновки також підтверджували, що навіть найкращі машини потребують регулярного технічного обслуговування (наприклад, заточування ножів), а ефективність роботи сильно залежить від рельєфу поля й технічних параметрів машини (типу і швидкості ножів). Отже, на думку Т. Рильського, остаточне рішення про придбання жнивarki має ухвалювати сам фермер з урахуванням особливостей власного поля.

Прикладами конкретних оцінок є візуальні описи окремих моделей [13]. Так, машина «Champion» була описана як «легка, відносно надійна модель із конструктивними рішеннями, що полегшують її використання в різних умовах». Її гнучка ножова планка з можливістю нахилу лінії різання забезпечувала рівномірний зріз на нерівних полях, проте було відзначено важливу

конструктивну особливість – швидкий знос зубчастих шестерень. Звітували також, що «Champion» потребувала помірної тягової сили та регулярного догляду: погано заточені ножі часто заклинювали і знижували продуктивність. Випробування поширювалися й на передові іноземні моделі. Наприклад, «Johnston Harvester» – машина англо-американського походження, відома своєю системою нахилу ножів та високою продуктивністю. Станція зафіксувала, що найновіша модель, що пройшла випробування, мала вдосконалення: зменшену ширину зрізу (для кращої маневреності на нерівних поверхнях) та спрощений механізм налаштування величини снопів. Загалом робота цієї машини оцінена на досить високому рівні. Якість різання пшениці визнано високою, а подача і відкладання снопів – «дуже рівним і регульованим», що полегшувало подальше зв'язування збіжжя. У той же час зауважено дрібні недоліки, наприклад, тендітність дерев'яного сепаратора і вразливість зубів граблів. Проте фахівці станції відзначали, що згадані проблеми можуть бути виправлені при подальших модернізаціях. Таким чином, навіть найсучасніші машини проходили ретельну перевірку, а висновки станції використовувалися для подальшого вдосконалення конструкцій.

Окрім жниварок, значна увага приділялася і іншим знаряддям. У звітах станції детально описано випробування плугів [14]. Так, були досліджені два зразки плугів системи Л. Зеленецького – важчий і легший. Аналіз важчого плуга показав, що він був переважно з кованого заліза (що цінувалося за міцність), із формою лемеша і відвалу, що відповідала тогочасним вимогам. Водночас виявлено застарілу незмінювану конструкцію колісної бази, через що плуг не міг виконувати глибоку оранку. Незважаючи на ці зауваження, важчий плуг отримав позитивну оцінку. Міцна та ремонтпридатна конструкція плуга, виготовлена із зносостійких матеріалів, визнана перевагою. Крім того, відмічено стабільну роботу (заорювання стерні та гною на різну глибину плуг виконував успішно).

На підставі польових випробувань станція рекомендувала використання плуга на середніх ґрунтах при оранці на глибину 8–20 см. Помірна ціна (22 зл. без коліс) робила його використання економічно доцільним.

Легший плуг Зеленецького, також з кованого заліза, виявився придатним лише для неглибокої оранки. Дослідники помітили, що він злегка котиться і нерівномірно вкладає ґрунт, особливо на полях із суглинковим типом ґрунту. Динамометричні вимірювання показали, що для мілкої оранки (11–12 см) така конструкція потребувала значно меншої тягової сили (82 кг) порівняно з важчим плугом. У зв'язку з цим професор Т. Рильський у висновку наголосив, що легший плуг непридатний для глибокого розорювання і його доцільно застосовувати лише для неглибоких оранок (8–12 см) на суглинкових, але чистих ґрунтах.

Таким чином, станція не тільки оцінювала готові моделі, а й давала рекомендації щодо умов їх використання. Важливим результатом роботи була комунікація з виробниками. Після випробувань плугів торговельний представник Л. Зеленецького звернувся з подякою до професора Т. Рильського за об'єктивний аналіз [11]. У листі-відповіді він визнав справедливість технічних зауважень, повідомивши, що тестовані зразки були застарілими, а нові модифікації вже вдосконалено згідно з вимогами станції. Виробник поінформував, що ціну на плуги знижено, а конструкцію спрощено й уніфіковано, щоб відповідати реаліям ринку. Таким чином, взаємодія станції з промисловістю стала прикладом ранньої технологічної взаємодії. Випробувальна експертиза задавала вектор розвитку машинобудування, а виробники охоче адаптували продукцію під наукові рекомендації. Намагання станції узгоджувати наукові вимоги з реаліями виробництва на пряму сприяли цьому процесу.

Останні роки діяльності показали, що станція виходила за рамки суто промислових зразків і сприяла інноваціям [15]. У десятому звіті було висвітлено

випробування новаторського ножичного пристрою до кінної січкари, розробленого винахідниками Świkliński і Zieniewicz. Звіт містив не лише опис конструкції (рухома сталеві планка, що виступала другим ріжучим пристроєм), а й глибокий аналіз механіки процесу: працівники станції вивчали нерівномірність навантаження, інерцію системи та ефективність передачі енергії. Було відзначено, що така нова деталь покращує якість зрізу, адже ніж щільніше прилягає до планки по всій ширині, усуваючи проблему незрізаних кромки. Водночас зроблено акцент на експериментальному підході. Пристрій тестували при різній товщині шару стебел (4 см і 5 см) і навіть дослідили фізичне навантаження на оператора (у зв'язку з використанням ручного приводу оператори швидко втомлювалися). Подібний підхід свідчить про надзвичайно високий рівень інженерної точності звіту.

Загалом, дослідження зразків різних машин демонстрували прагнення Дублянської станції до технічно обґрунтованого вдосконалення. Звіти відзначали як успішні рішення (захист зубчастих передач від бруду, легкодоступні підшипники, можливість зміни швидкості руху ножів), так і потреби в доопрацюваннях. Практичною стороною було те, що такі висновки публікувалися у спеціалізованому журналі «Rolnik», роблячи їх доступними аграріям. Оцінки Т. Рильського підкреслювали професійну неупередженість. У них розглядалися і поліпшені конструкції, і інженерні недоліки (вирівнювання різальних граней, фіксація гайок, необхідність удосконалень окремих елементів) з конкретними порадами щодо модернізації. Звіт професора Т. Рильського щодо ножичного приладу Świklińskiego і Zienkiewicza засвідчує його ефективність у січкарях косої системи для досягнення рівномірного різання соломи. Виявлено деякі обмеження конструкції, зокрема при роботі з високоякісними сталевими ножами, де тертя може спричинити пошкодження. Проте недоліки більше

стосувалися специфіки окремих типів січкарень. Загалом ножі оцінено як перспективні та економічно доступні.

Після 1879 р., за офіційними даними, станція припинила функціонування. Проте професор Т. Рильський продовжував діяльність у галузі випробування землеробських машин аж до свого відходу на заслужений відпочинок у 1904 р. [10, с. 55-57]. Продовжувачем справи Т. Рильського на ниві випробувань землеробських машин став професор Казимир Айдукевич, котрий очолив кафедру сільської інженерії і започаткував дослідну механічно-рільничу станцію, що стала свого роду «спадком» ідей Т. Рильського.

У міжвоєнний період розвиток випробувальної справи продовжився у межах Львівської політехніки, до складу якої було приєднано академію у Дублянах. У 1920-х рр. дослідження кінних і тракторних плугів, аналіз параметрів машин для обробітку ґрунту проводилися під керівництвом Тадеуша Гологурського, згодом – Ярослава Ліпи. У 1938 р. справу Т. Рильського продовжив Чеслав Канафойський, який послідовно розвивав польові випробування техніки, зокрема сівалок, культиваторів, плугів [3].

Започаткована професором Т. Рильським справа набула інституційної спадкоємності та безперервного розвитку впродовж понад шести десятиліть. Дублянська випробувальна станція стала фундаментом формування інженерної освіти, аграрного машинознавства і системи випробувань техніки в Західній Україні. Її діяльність сприяла не лише науковому осмисленню, а й практичному вдосконаленню агротехнічного забезпечення сільського господарства регіону.

Висновки. Таким чином, дослідження діяльності Дублянської випробувальної станції сільськогосподарських машин і знарядь у 1874–1879 рр. дає змогу стверджувати, що заснування цієї установи стало однією з перших спроб системного наукового підходу до аналізу, оцінювання та стандартизації аграрної техніки на українських землях Австро-Угорської імперії. Завдяки

ініціативі професора Т. Рильського станція вийшла за межі організації традиційного навчального процесу при рільничій школі й перетворилася на активний науково-практичний центр, що поєднував функції експертизи й технічного вдосконалення землеробських машин і знарядь.

Узагальнення звітів, підготовлених під керівництвом Т. Рильського, свідчить про високий рівень методологічної культури фахівців станції, які не лише фіксували характеристику зразків, а й формували вимоги до конструкції, виходячи з особливостей ґрунтів, клімату, польових умов господарств та рівня кваліфікації робітників. Звіти містили глибокий аналіз роботи жниварок, плугів, січкарень, детальні технічні описи, обґрунтовані висновки й конкретні рекомендації щодо удосконалення техніки. Значущою є й комунікативна функція станції. Вона стала майданчиком для зворотного зв'язку з машинобудівниками. Виробники техніки не лише брали участь у випробуваннях, а й враховували висновки станції для вдосконалення своїх виробів. Таким чином, станція виконувала роль осередку агротехнічного моніторингу, сприяючи становленню відповідальності промисловців перед кінцевим споживачем.

Незважаючи на припинення діяльності через фінансові труднощі, Дублянська станція залишила вагомий слід у розвитку землеробської механіки та аграрної науки. Її досвід – приклад ефективного поєднання академічного знання та прикладної інженерії, що зумовило появу нових підходів до механізації сільського господарства. Сформована Т. Рильським система об'єктивного технічного оцінювання стала підґрунтям для подальшого розвитку машиновипробувальної справи в регіоні. Отже, випробувальну станцію в Дублянах розглядаємо як один із центрів започаткування української агроінженерної експертизи й технічної стандартизації в аграрному секторі.

Список використаних джерел та літератури

1. Анненков І. О. Розвиток сільськогосподарського машинобудування України (питання періодизації). *Історія науки і біографістика*. 2009. № 1. URL: https://inb.dnsgb.com.ua/2009-1/09_anenkov.pdf.
2. Вергунов В. А. Науково-організаційні засади функціонування сільськогосподарської дослідної справи на теренах України (друга половина XIX ст. – початок XXI ст.): дис. ... д-ра. іст. наук: 07.00.07. Переяслав-Хмельницький, 2018. 595 с.
3. Вісин О. О. Становлення та розвиток системи випробування сільськогосподарської техніки на Галичині (70-ті роки XIX – 20-ті роки XX ст.) *Історія науки і біографістика*. 2021. № 3. С. 156–184. URL: <http://inb.dnsgb.com.ua/2021-3/09.pdf>.
4. Войтюк Д. Г. Зародження сільськогосподарського машинобудування в Україні. *Дослідження з історії техніки*: зб. наук. пр. Київ: ІВЦ «Вид-во «Політехніка», 2002. Вип. 2. С. 81–86.
5. Клименко М. Б. Діяльність випробувальної станції сільськогосподарських машин та знарядь у Дублянах (1874-1879 рр.). *Історія освіти, науки і техніки в Україні: матеріали XX Всеукр. наук. конф. молодих учених та спец., присвяч. ювіл. датам від дня народж. видатних учених в галузі аграрних наук, зокрема: Георгія Миколайовича Висоцького (1865–1940); Лева (Лева) Платоновича Симиценка (1855–1920); Петра Івановича Прокоповича (1775–1850)*, Київ, 21–22 травня 2025 р. / НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки; наук. ред. В. А. Вергунов. Вінниця: Твори, 2025. С. 49–51.
6. Клименко М. Б. Становлення рільничої школи Дублян як освітньо-накового осередку у 1856-1876 рр. *Історія науки і біографістика*. 2025. № 1. С. 88–108.
7. Кравчук В. Про становлення та розвиток системи машиновипробувань в Україні. *Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України*: Збірник наукових праць / УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого – Дослідницьке, 2008. Вип. 11 (25). С. 3–24.
8. Погорілий Л., Мудрук О., Шквиря З. Історія зародження системи випробування сільськогосподарської техніки в Україні. *Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України*: Збірник наукових праць / УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого – Дослідницьке, 2003. Вип. 6 (20), кн. 1. С. 43–51.
9. Погорілий Л. Випробування – плідний рушій прогресу сільськогосподарської техніки і машинознавства. *Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України*: Збірник наукових праць / УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого – Дослідницьке, 2003. Вип. 6 (20), кн. 2. С. 6–13.

10. Професор Томаш Рильський: біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1869–1916 роки / НААН, ННСГБ; уклад. М. Б. Клименко; наук. ред. В. А. Вергунов. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 140 с.: портр. (Сер. «Біобібліографія вчених аграріїв України»; кн. 84).

11. *Rolnik: czasopismo dla gospodarzy wiejskich: organ urzędowy c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego*. R. 12, T. 24, Nr. 1 (20 stycznia 1879).

12. Rylski T. Sprawozdanie stacyi doświadczalnej machin i narzędzi rolniczych w Dublanach. *Rolnik: czasopismo dla gospodarzy wiejskich : organ urzędowy c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego*. 1874, T. 15 [Zeszyt 4].

13. Rylski T. Sprawozdanie stacyi doświadczalnej machin i narzędzi rolniczych w Dublanach. *Rolnik : czasopismo dla gospodarzy wiejskich : organ urzędowy c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego*. 1874, T. 15 [Zeszyt 5].

14. Rylski T. Dziewiąte sprawozdanie stacyi doświadczalnej machin i narzędzi rolniczych w Dublanach. *Rolnik: czasopismo dla gospodarzy wiejskich*. 1878, № 11, S. 121–122.

15. Rylski T. Dziesiąte sprawozdanie stacyi doświadczalnej machin i narzędzi rolniczych w Dublanach. *Rolnik: czasopismo dla gospodarzy wiejskich*. 1879, №7(24), S. 84–86.

References

1. Annyenkov, I. O. (2009). Rozvytok silskohospodarskoho mashynobuduvannya Ukrainy (pytannya periodyzatsiyi) [Development of agricultural engineering in Ukraine (issues of periodisation)]. *Istoriia nauky i biohrafistyka – History of science and biography*, no. 1. URL: https://inb.dnsgb.com.ua/2009-1/09_anenkov.pdf [In Ukrainian].

2. Verhunov, V. A. (2018). Naukovo-orhanizatsiyini zasady funktsionuvannya silskohospodarskoyi doslidnoyi spravy na terenakh Ukrainy (druha polovyna XIX st. – pochatok XXI st.) [Scientific and Organisational Principles of the Functioning of Agricultural Research in Ukraine (Second Half of the Nineteenth Century – Early Twenty-First Century)]. Doctor's thesis. Pereyaslav-Khmelnytskyi [In Ukrainian].

3. Visyn, O. O. (2021). Stanovlennia ta rozvytok systemy vyprobuvannya silskohospodarskoi tekhniki na Halychyni (70-ti roky XIX – 20-ti roky XX st.) [Formation and development of the system of agricultural machinery testing in Galicia (1870s–1920s)]. *Istoriia nauky i biohrafistyka – History of science and biography*, 3, 156–184. URL: <http://inb.dnsgb.com.ua/2021-3/09.pdf> [In Ukrainian].

4. Voytyuk, D. H. (2002). Zarodzhennya silskohospodarskoho mashynobuduvannya v Ukraini [The birth of agricultural engineering in Ukraine.]. *Doslidzhennya z istoriyi tekhniki – Research on the history of technology*, 2, 81–86 [In Ukrainian].

5. Klymenko, M. B. (2025). Diyalnist vyprobuvalnoyi stantsiyi silskohospodarskykh mashyn ta znaryad u Dublyanakh (1874-1879 rr.) [Activity of the testing station of agricultural machinery and implements in Dubliany (1874-1879)].

Istoriya osvity, nauky i tekhniky v Ukrayini – History of education, science and technology in Ukraine: materials of the XX All-Ukrainian scientific conference of young scientists and special issues. Vinnytsya, 49–51 [In Ukrainian].

6. Klymenko, M. B. (2025). Stanovlennya rilnychoyi shkoly Dublyan yak osvitno-nakovoho oseredku u 1856–1876 rr. [The establishment of the Dublyan agricultural school as an educational centre in 1856–1876]. *Istoriia nauky i biohrafistyka* – History of science and biography, 1, 88–108 [In Ukrainian].

7. Kravchuk, V. (2008). Pro stanovlennya ta rozvytok systemy mashynovyprobuvan v Ukrayini [History of the origin of the agricultural machinery testing system in Ukraine]. *Tekhniko-tekhnologichni aspekty rozvytku ta vyprobuvannya novoyi tekhniky i tekhnolohiy dlya silskoho hospodarstva Ukrayiny* – Technical and technological aspects of development and testing of new machinery and technologies for agriculture in Ukraine. *Doslidnyts'ke*. 11 (25), 3–24 [In Ukrainian].

8. Pohorilyy, L., Mudruk, O., Shkvyra, Z. (2003). Istoriya zarodzhennya systemy vyprobuvannya silskohospodarskoyi tekhniky v Ukrayini [History of the origin of the agricultural machinery testing system in Ukraine]. *Tekhniko-tekhnologichni aspekty rozvytku ta vyprobuvannya novoyi tekhniky i tekhnolohiy dlya silskoho hospodarstva Ukrayiny* – Technical and technological aspects of development and testing of new machinery and technologies for agriculture in Ukraine. *Doslidnytske*, 6 (20), 43–51 [In Ukrainian].

9. Pohorilyy, L. (2003). Vyprobuvannya – plidnyy rushiy prohresu silskohospodarskoyi tekhniky i mashynoznavstva [History of the origin of the agricultural machinery testing system in Ukraine]. *Tekhniko-tekhnologichni aspekty rozvytku ta vyprobuvannya novoyi tekhniky i tekhnolohiy dlya silskoho hospodarstva Ukrayiny* – Technical and technological aspects of development and testing of new machinery and technologies for agriculture in Ukraine. *Doslidnytske*, 6 (20), 6–13 [In Ukrainian].

10. Vergunov, V. A., Klymenko, M. B. (compilers); Vergunov, V. A. (scientific editor). (2023). Profesor Tomash RYLSKYI: bibliohr. pokazhch. nauk. pr. za 1869–1916 roky [Professor Tomasz RYLSKI: bibliographic index of scientific works for 1869–1916]. Lutsk: Veza-Druk [In Ukrainian].

11. *Rolnik: czasopismo dla gospodarzy wiejskich: organ urzędowy c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego* (1879) [Rolnik: a magazine for rural farmers: an official organ of the Imperial-Royal Galician Agricultural Society], R. 12, T. 24, Nr. 1 [In Polish].

12. Ryłski, T. (1874). Sprawozdanie stacyi doświadczałnej machin i narzędzi rolniczych w Dublanach [Report of the Experimental Station of Agricultural Machines and Implements in Dublany]. *Rolnik: czasopismo dla gospodarzy wiejskich : organ urzędowy c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego* – Rolnik : a magazine for rural farmers: an official organ of the Imperial-Royal Galician Agricultural Society. T. 15 [Zeszyt 4] [In Polish].

13. Rylski, T. (1874). Sprawozdanie stacyi doświadczalnej machin i narzędzi rolniczych w Dublanach [Report of the Experimental Station of Agricultural Machines and Implements in Dublany]. *Rolnik: czasopismo dla gospodarzy wiejskich : organ urzędowy c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego* – Rolnik: a magazine for rural farmers: an official organ of the Imperial-Royal Galician Agricultural Society. T. 15 [Zeszyt 5] [In Polish].

14. Rylski, T. (1878). Dziewiąte sprawozdanie stacyi doświadczalnej machin i narzędzi rolniczych w Dublanach [Ninth Report of the Dublany Experimental Station of Agricultural Machines and Implements]. *Rolnik: czasopismo dla gospodarzy wiejskich* – Rolnik: a magazine for rural farmers. No. 11, S. 121–122 [In Polish].

15. Rylski, T. (1879). Dziesiąte sprawozdanie stacyi doświadczalnej machin i narzędzi rolniczych w Dublanach [Tenth report of the experimental station of agricultural machines and tools in Dublany]. *Rolnik: czasopismo dla gospodarzy wiejskich* – Rolnik : a magazine for rural farmers. No. 7 (24), S. 84–86 [In Polish].

Надійшла до редакції: 11.08.2025 р.

Схвалена до друку: 22.08.2025 р.